

Preken visitasgudstjeneste Gjerdrum og Heni sokn, 23. november 2025.
Kristi kongedag/domssøndag

Evangelietekst: Johannes 9,39–41

39 Da sa Jesus: «Til dom er jeg kommet til denne verden, så de som ikke ser, skal bli seende, og de som ser, skal bli blinde.» 40 Noen av fariseerne som sto der, hørte dette og sa til ham: «Kanskje vi også er blinde?» 41 Jesus svarte: «Var dere blinde, hadde dere ingen synd. Men nå sier dere: 'Vi ser!' Derfor blir deres synd stående.»

Lesetekst 1: 5. Mosebok 30,15–20

15 Se, i dag har jeg lagt fram for deg livet og det gode og døden og det onde. 16 Gjør du som jeg pålegger deg i dag, så du elsker Herren din Gud og går på hans veier og holder hans bud, forskrifter og dommer, da skal du leve og bli tallrik. Herren din Gud skal velsigne deg i landet du går inn i og legger under deg.

17 Men om ditt hjerte vender seg bort og du ikke er lydig, men lar deg rive med så du bøyer deg og tilber andre guder og dyrker dem, 18 da kunngjør jeg dere i dag at dere skal gå fullstendig til grunne. Dere skal ikke få leve lenge i det landet du går over Jordan for å innta.

19 I dag tar jeg himmel og jord til vitne mot dere. Jeg har lagt fram for deg liv og død, velsignelse og forbannelse. Velg da livet, så du og dine etterkommere kan få leve. 20 Du skal elske Herren din Gud, lyde hans røst og holde fast ved ham! Da skal du få leve og bo lenge i det landet som Herren med ed lovet å gi dine fedre, Abraham, Isak og Jakob.

Lesetekst 2: 1. Korinter 15,22–28

22 For slik alle dør på grunn av Adam, skal alle få liv ved Kristus. 23 Men hver i sin tur: Kristus er førstegrøden. Deretter, ved hans gjenkomst, følger de som hører Kristus til. 24 Så kommer slutten, når han overgir sin kongsmakt til Gud, sin Far, etter at han har tilintetgjort alle makter, myndigheter og krefter. 25 For han skal være konge helt til Gud har lagt alle fiender under hans føtter. 26 Den siste fienden som blir tilintetgjort, er døden. 27 For alt la han under hans føtter. Når det står alt, er det klart at Gud er unntatt. Det er jo Gud som legger alt under ham. 28 Men når alt er underlagt ham, skal også Sønnen selv underordne seg Gud, som har lagt alt under ham, og Gud skal være alt i alle.

PREKEN

Amazing grace! How sweet the sound
that saved a wretch like me!
I once was lost, but now I'm found,
was blind, but now I see.

Å nåde underfull og stor
som fant meg i min synd.
Jeg fattig var, men ved Guds ord
jeg ser som før var blind.

En ting vet jeg: Jeg var blind, og nå ser jeg!

Det er den blinde mannen i fortellingen som ligger forut for det korte tekstutdraget jeg leste nettopp som er opphavsmannen til disse berømte ordene. Was blind, but now I see.

Mannen som var født blind- som er overskriften til kapitel 9 i Johannesevangeliet, møter en gang Jesus og disiplene hans. Disiplene spør Jesus: Hvem er det som har syndet? Han eller foreldrene hans, siden han er blind?

Spørsmålet forteller oss at datidens syn på sykdom eller funksjonsnedsettelse, var at det var Guds straff over menneskets feiltrinn, menneskets synd. Jesus avviser denne hypotesen. Han sier rett ut: Verken han eller hans foreldre har syndet.

Jesus helbreder mannen, og mannen får synet igjen. Det oppstår en diskusjon som involverer foreldrene til mannen, jødiske religiøse ledere og flere til, om hvorvidt mannen faktisk hadde vært blind, og om Jesus var en synder som helbredet den blindfødte på sabbaten. Til slutt er det den blindfødte som svarer enkelt:

«Om han (altså Jesus) er en synder, det vet jeg ikke. Men dette vet jeg: Jeg var blind, og nå ser jeg.»

Was blind, but now I see

Tekstutsnittet vårt avslutter fortellingen om mannen som var født blind, og det gjengir Jesu diskusjon med fariseerne. Jødene og fariseerne fremstilles i Joh 9 som kritiske motstandere til Jesus. Dette er en del av evangeliets litterære og teologiske plot, men gir ikke et historisk bilde av forholdene på Jesu tid.

Denne verden, mørket, jødene er bilder som iblant representerer det negative hos Johannes. Samtidig er evangeliet skrevet av og for jøder, Jesus og alle disiplene var selv jøder, noen av dem som fulgte Jesus var jøder, og Johannes anvender ofte jødisk symbolikk og visdom.

Denne ambivalensen gjør at vi må lese tekster der jøder, jødiske ledere eller fariseere omtales med et årvåkent blikk, og unngå forenklinger og stereotypier. For dessverre har disse tekstene blitt brukt til å fremme antisemittiske holdninger og handlinger, og i vår tid, når antisemittismen er i sterk fremvekst, må vi være ytterst varsomme med å fremstille jøder generelt som Jesu motstandere og representanter for negative krefter.

Jesu ord i avslutningen av fortellingen, er ord til oss alle, til verden, til alle tider. Jesus sier: *Til dom er jeg kommet til denne verden.*

Det er domssøndagen i dag. Vi nærmer oss slutten av kirkeåret, og det er stort alvor i tekstene vi møter denne og forrige søndag.

I forkynnelse har tekster om dommen blitt brukt til å skremme folk. På Martin Luthers tid skremte tekstene folk til å betale avlat, en slags bot til kirken, for gjennom det sikre at både en selv og ens familie skulle få komme inn i himmelen.

I nyere tid er tekstene blitt brukt til å skremme folk til å omvende seg gjennom helvetesbilder og domsforkynnelse som gav mange mareritt, og som økte frykten for Guds straff på en måte som ikke kan forsvares.

All denne misbruken av tekster om dom og om straff, har gjort det vanskelig å forkynne om dommen. Men vi trenger dommen, for at rettferdighet skal bli virkelighet. For mennesker som lever med krenkelser, overgrep, vold og tortur, er tanken om at overgriperne i det minste skal bli dømt av Jesus, en trøst. Og når vi ser rundt oss i verden, og ser all ondskap som utøves, forstår vi at det er rett å holde fast ved dommen, at den ikke kan unngås.

Da blir domstekstene også tekster om trøst og håp, som forteller oss at ondskapen ikke skal vare evig, men en gang skal Jesus selv komme igjen og gjøre slutt på alt det vonde. Det onde skal dømmes. Og Gud skal fylle alt i alle.

For denne søndagens navn er ikke bare domssøndag, det er også Kristi kongedag.

John Newton, en anglikansk prest som er mannen som skrev teksten til Amazing grace, møtte Jesus da skipet han var om bord i, kom ut i en voldsom storm og han fryktet for livet.

John Newton vokste opp med en kristen mor, men som ung vendte han både troen og samvittigheten ryggen. Han gikk til sjøs, ble hard og kynisk – og endte til slutt som kaptein på slaveskip. Menneskene han fraktet, lenket og mishandlet, var for ham bare last. Men en natt i 1748 blåste det opp til voldsom storm. Skipet holdt på å synke, og Newton – som egentlig hadde gitt opp troen – ropte i desperasjon til Gud. Skipet ble reddet. Den natten ble starten på en lang, langsam omvendelse. Han sluttet etter hvert i slavehandelen, ble prest, og kom siden til å engasjere seg mot slaveriet. Når han mange år senere skriver «Amazing grace, how sweet the sound, that saved a wretch like me», så vet han hva han snakker om, han bærer minnet om egne valg, egen skyld. Nettopp derfor skinner nåden så sterkt i hans liv. Det er ikke en pen teori han synger om – det er et liv reddet fra mørket.

Kanskje kjente Newton seg igjen i teksten om mannen som var født blind? At Jesus gav ham synet tilbake, i den forstand at han så hvor galt det var å gjøre seg rik på slavehandel.

Også vi i vår tid kan be om å bli seende i den forstand at vi ser urettferdigheten i verden og våger å følge kallet om å arbeide for alle menneskers likeverd og like rettigheter. Slik Newton gjorde etter sin omvendelse, etter at han fikk sine øyne åpnet.

Vi kan også be om å få troens øye åpnet, så vi ser Jesus og setter vår lit til ham.

Verden går ikke bare sin skjeve gang, og til slutt går den under. Nei, verden og tiden er i Guds hender, og vi er ikke overlatt til oss selv. Ateismens trøstsløse ide om at himmelen er tom, kan avløses av troen på at Gud sitter på tronen, og at den gode treenige Gud har verden i sine hender. Når virkeligheten synes truende, når livet byr på for mye av det vanskelige, det mørke, det bitre, da er ordene om himmelen som venter, ord til trøst og håp.

Paulus skriver:

For Kristus skal være konge helt til Gud har lagt alle fiender under hans føtter. 26 Den siste fienden som blir tilintetgjort, er døden. 27 For alt la han under hans føtter. 28 Men når alt er underlagt ham, skal også Sønnen selv underordne seg Gud, som har lagt alt under ham, og Gud skal være alt i alle.

Gud skal være alt i alle. Det er vår trøst, det er vårt håp, det er amazing grace, en nåde stor og underfull!

Ære være Faderen og Sønnen og Den hellige ånd, som var, er og blir, en sann Gud fra evighet til evighet. Amen.